

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Arkivnyt

**Lokalhistorisk Forening
for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg**

Mommarktoget kører
ind på Spang station

**20. årgang nr. 1
Februar 2005**

Arkivernes åbningstider:

Kirkegade 8

Mandag kl. 09.00 - 12.00

Onsdag kl. 15.00 - 17.00

Torvet 2, Ulkebøl

Tirsdag kl. 10.00 - 12.00

Onsdag kl. 19.30 - 21.00

Hjemmeside: www.sdbglokalarkiv.dk

Arkiv-nyt 20. årgang er udgivet af:
Lokalhistorisk forening for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Bestyrelsen for lokalhistorisk forening:
Formand Bent Lundt
Næstformand Richard Jessen
Kasserer Kai Viggo Jørgensen
Sekretær Ole Jellingsø
Best.medl. K.E.Sørensen
Suppleant Chr. Seeberg

Arkivet Kirkegade 8, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 43 27 10
E-Mail: sdgb.arkiv@mail.tele.dk
Arkivleder : H.C. Carstensen

Arkivet Torvet 2, Ulkebøl, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 93 66
E-Mail: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk
Arkivleder : Sophie Rasmussen

**Den selvejende institution Lokalhistorisk arkiv for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg**
Formand Kai Viggo Jørgensen
Næstformand Mimi Bonefeldt
Kasserer Tonny Pedersen
Sekretær Bent Lundt
Best.medl. Karin Erichsen
Best.medl. Sophie Rasmussen
Best.medl. Knud Bjerring fra kommunen

Artikler og stof til næste Arkivnyt, bedes indsendt
Senest 1 maj, 2005
Arkivernes og foreningens hjemmeside
www.sdbglokalarkiv.dk

Følgende bøger og cd-rom

kan købes på begge arkiver

Emner	Pris f.ikke medl.	Pris for medl.
Kirkegade 8,omhandler bygningenshistorie	Kr. 30.00	Kr. 30.00
Dybbølbogen,lokalh.. fra Dybbøl sogn	Kr. 195.00	Kr. 150.00
Sønderjydske digte og fortællinger	Kr. 35.00	Kr. 25.00
Købmænd i Sønderborg 1900-2000 som bog (nyt oplag)	Kr. 125.00	Kr. 125.00
Et torv en statue (omtale af Søndertorv)	Kr. 30.00	Kr. 30.00
J.W.Hansens erindringer	Kr. 100.00	Kr. 75.00
Arkivnyt	Kr. 15.00	Kr. 10.00
Husmandsliv set fra børne- højde af Werner Meier	Kr. 30.00	Kr. 30.00
Købmænd i Sønderborg 1900-2000 på cd-rom	Kr. 50.00	Kr. 50.00

Ulkebøl ny skole med kirken i baggrunden

I 1907 begyndte en ny skole i Ulkebøl at tage form.

Den gamle ved kirken skulle have en afløser ved landevejen, og da den nye skole stod klar var den en af de eneste bygninger i det umiddelbare nærområde.

Billedet af den nye skole er taget et af de første år efter byggeriet stod færdig, og formentlig i 1908.

Skolens anseelige størrelse ses mod den noget mindre bygning i højre side og drengen med cyklen i forgrunden.

I baggrunden troner Ulkebøl kirke op fra det flade land.

FOTO UDLÅNT AF LOKALHISTORISK ARKIV, ULKEBØL.

Nyt fra Foreningen

Tirsdag den 25. maj havde foreningen et godt arrangement på Marie Kirskens kirkegård. Kirkegårdsleder Allan Krank og hans kone viste rundt og fortalte meget interessant om de forskellige grave ligesom vi så kapellet og kælderen under kapellet.

Det var en rigtig god aften og der var da også mødt 72 personer op denne aften – desværre var det ikke alle de, der havde bestilt kaffe i menighedshuset, der kom med her så foreningen måtte betale for 24 gange kaffe – det kunne måske godt være lidt bedre.

Tirsdag den 7. september havde foreningen arrangeret et besøg på Augustenborg Slot, hvor vi så museet, der er meget interessant og derefter var vi på Augustenborg Lokalkarkiv for at se, hvad de beskæftiger sig med. På grund af at rundvisningen på slottet – i forbindelse med fortællerens grundighed - tog lidt lang tid, havde vi desværre ikke så meget tid på arkivet, som vi kunne have ønsket os.

Efter besøget på arkivet var vi i Augustenborg Hallens cafeteria, hvor vi fik kaffe med brød. Desværre var der kun mødt 14 personer op – det er nok for lidt.

Tirsdag den 9. november var der arrangeret en aften i Ulkebøl Forsamlingshus om Bruno Topf: "Da Als var en republik". Det var viceskoleinspektør Knud Bent Rasmussen fra Høruphav, der holdt fordraget, som var meget levende og interessant – her var der mødt ca. 28 personer. Igen en rigtig god aften.

I foråret 2005 er der igen et par gode arrangementer (se andetsteds i bladet).

Ved arrangementet i Ulkebøl i november deltog nogle ikke-medlemmer – det er positivt og vi kan så håbe på at de på et tidspunkt bliver medlemmer. Vi vil jo gerne have nye medlemmer så husk at reklamere for foreningens arbejde i din bekendtskabskreds.

Med venlig hilsen
Bent Lundt, formand.

Kirkebøger i Sønderborg arkiv

I læsesalen på arkivet i Kirkegade står bl.a. følgende værker til vore gæsters frie afbenyttelse:

Kirkebøger for Sønderborg 1618 – 1899

Kirkebøger for Dybbøl 1696 – 1892

Folketællinger for Sønderborg 1803, 1840, 1845 og 1855

Folketællinger for Dybbøl 1840, 1845 og 1855

Mikrokort m. ovenstående kirkebøger

Vi har 1 skærm til læsning af mikrokort

Dansk Biografisk Leksikon

Trap Danmark

Adressebøger for Sønderborg 1911 – dato

Ekstrakt af dødsregisteret 1781 – 1895 (4 bind maskinskrevet)

Fortegnelse over ejendomme i den gamle del af byen
(med ejere op gennem tiden)

Derudover har vi et righoldigt bibliotek, der også kan benyttes på stedet – vi hjælper gerne.

Se iverdigt arkivernes hjemmeside:

www.sdbglokalarkiv.dk

Kirkebøger i Ulkebøl arkiv

1691-1797-
1751-1814-
1814-1820-
1820-1827-
1827-1835-
1836-1846- Der er få huller i årgangene
1846-1865-
1866-1880
1856-1891
efter 1820 uddrag

Fødte: 1881-1891 Viede: 1856-1891 Døde: 1881-1892

Folketællinger:
1803, 1840, 1845, 1855

1845 har vi på cd-rom komplet m.fødested.

Vi har mikrokort med ovenstående kirkebøger.

Vi har 1 skærm til læsning af mikrokort
og altid et roligt hjørne til arbejdet

Kalender for årene 601- 2200

Vi har et godt bibliotek der kan benyttes på arkivet
og med noteret udlån.

Se iverdigt arkivernes hjemmeside:
www.sdbglokalarkiv.dk

Da "ridehjulene" truede med at terrorisere Sønderborg.

Den 8. juni 1895 udstedes en politiforordning vedrørende brugen af såkaldte "ridehjul" (cykler) på offentlige gader, veje og pladser. Det er ikke helt uinteressant at studere denne forordning, som giver et indtryk af forholdene for over 100 år siden, og man kan ikke undlade at drage sammenligning med situationen i dag, hvor trafikken har taget et så enormt opsving. Man behøver blot betragte Sønderborgs gader en fredag eftermiddag eller aften – så er de næsten ufremkommelige for biler, og alle parkeringspladser er optaget så at sige til sidste tomme.

Og det kan også knibe på andre dage i ugen.

I 1895 var "ridehjulet" det sensationelle trafikmiddel, myndighederne måtte holde justits på, for at de tohjulede trafikanter ikke skulle komme til at terrorisere byen.

Forordningen opsloes i Sønderborg den 10. juni 1895, Der gengives nogle uddrag af den.

I paragraf 1. hed det:

Hjulryttere bør ikke benytte andre end de til køren og riden bestemte gader, veje og pladser.

Navnlig er kørsel med ridehjul forbudt på alle promenader og fodstier (banketter), dersom kørebanen efter sin beskaffenhed i usædvanlig grad vanskeliggør samme afbenyttelse. De stedlige politimyndigheder har ret til at udelukke enkelte gade, veje og pladser.

Forbi ledige, førte heste må hjulrytteren, såfremt det kan lade sig gøre, kun køre forbi på førerens side. Forbi hornkvæg, der føres eller drives med ikke tilbundne øjne, må de, så snart samme bliver urolige, ikke køre forbi. Vil en hjulrytter bagfra ride forbi et køretøj, rytter, fodgænger eller kvægtransport, så må han allerede i stor afstand tilkendegive denne sin hensigt ved et højt signal

(fortsættes side 9)

(forsat fra side 8)

Bemærker en hjulrytter, at mennesker eller dyr ved møde eller forbikørsel bringes i fare, navnlig et en hest bliver sky for ridehjulet, så har han ufortøvet at stige af og bør atter stige på igen, inden han befinder sig i en afstand af mindst 30 skridt fra dyret eller det faretruende sted.

Det samme må ske, dersom rytteren eller føreren ved tilråb eller tegn antyder, at der kan frygtes for, at hesten bliver sky.

Sluttet marcherende troppedeling- og andre optog, kongelige og prinselige ekvipager, de kejserlige poster, køretøjer, der besørger de offentlige gaders bestænkning, må der såvel gøres fuldstændig plads for forbikørende som møder hjulrytteren. Tillader de stedlige forhold ikke dette, så må der holdes så længe, til hine er forbi.

Det kan tilføjes, at flere af de anførte bestemmelser så at sige blev direkte overført til den forordning, som senere kom til at gælde for bilister. Det var således strengt påbudt de første bilister at standse motoren, når et hestekøretøj nærmede sig, og det var chaufførens pligt at stige ud og – idet han holdt hesten i bidslet – og trække det sky dyr forbi. Først når hesten var kommet et stykke på afstand, kunne motoren startes igen og farten fortsætte – indtil nye hestekøretøjer dukkede op.

HCC 2004

En dramatisk Mælketur.

En gang havde alle sognets gårde, både de store og små, køer på stalden. Mælken skulle hver morgen transporteres til andelsmejeriet der lå på Løngang i Sønderborg.

Mælkekørselen blev udliciteret blandt andelshaverne hvert år på mejeriets generalforsamling. De store transportvogne blev stillet til rådighed af mejeriet.

Således var det også i 1912, hvor gårdejer Jørgen J. Detlefsen, Tombølgård, havde "vundet" en mælketur fra Nørremark og Kær.

I begyndelsen af september kom hans køretøj imidlertid ud for en dramatisk oplevelse på Kærvej.

I en anmeldelse til forsikringen den 9. september, beretter han følgende: " Vi er på søndag morgen kørt løbsk med mælkevognen og derved forvoldt en del skade. Mælkevognen gik næsten til, al

mælk spildtes og mælkespandene tog en del skade, for alt det forlanger mejeriet 1700 mark. Ved bryggeriet har vi kørt trappegelænderet og en trappesten itu og derfor forlanger de 200 mark". Gamle fru Wind var ude på gaden med sit hørerør, og da hun så det hele fare forbi, faldt hun af skræk og slog sit hørerør itu. Hun forlanger 150 mark. (Den ene hest har vi måttet slagte og den anden er meget lam)"

Brevet er stilet til Herr. Hans Jørgensen, Efterforsikringen "Janus", med anmodning om, at få 3 skemaer med drengen tilbage og "behøves der forklaring for udfyldningens skyld, bedes De give drengen det skriftlig med. Skulle De helst ville tale med mig personlig, har jeg telefon i huset, Sønderborg nr.: 390. Drengen kan betale hvad det koster.

Med højagtelse
Jørgen J. Detlefsen"

H.P..Hansen

Nyt fra arkivet Kirkegade 8 Sønderborg

I vor gæstebog kan der blandt andet ses, at arkivet er rigtig godt besøgt, ikke mindst Kulturnatten er der trængsel, men også på vore normale åbningstider, og ikke nok med det, hver uge er op til flere henvendelser på e-mail.

Det er rigtig dejligt, at vort arbejde ikke er forgæves, tilmed kommer der stadig mange indleveringer, som vi er glade for.

For alle ti medarbejderne på arkivet er der altid nok at se til, med registrering af de indleverede sager som afleveres, dertil kommer vor registrering af billeder, som endnu ikke er færdigt, men det skrider godt fremad.

Vintersæsonens diasserie lover godt, det er en serie om begivenheder i Sønderborg fra 1930 til 1970, den er efterhånden blevet vist rigtig mange gange, blandt andet på Plejehjemmet Møllevang og Tandsbjerg, hvor den har fået mange gamle minder frem, desuden er den blevet vist i flere foreninger og efterlønsklubber.

Vor plan for den næste diasserie er at vise forandringerne i Sønderborg, med titlen "De forsvundne Huse".

Året 2004 har været et rigtig godt år, vi ønsker alle besøgende og medlemmer et rigtig godt nytår og et gensyn i året 2005.

H.C. Carstensen

Jul i 1950'erne i Kær Skole

(fortsat fra forr. Nummer)

Og så hen til "Café Kock", der lå ved siden af kaffesøstrene. Én gang om året gik vi på café. Belæssede med pakker, småfrysede og kaffetørstige gik vi gennem bagerbutikken og ind i caféen, hvor vi fandt et ledigt bord og satte os i de lidt stive, blåpolstrede og højryggede to-mands sofaer, som stod på hver side af cafébordet. "Hvad for en kage vil I gerne have?" – min bror og jeg studerede udvalget i glasmontren og endte som regel med en kæmpe marengs med nødder og chokolade i bunden. Far og mor fik kaffe med kringle – vi drak mælk til vores kage. Selvom en marengs er stor, smelter den og bliver til ingenting på tungen. "Kan I spise én til?" – far røg en cigar, mor nød en ekstra kop kaffe og vi talte om alt det, vi havde set – men var behørigt hemmelighedsfulde. "Nu må vi ikke røbe noget – det skal være en overraskelse til jul!"

Én gang om året gik vi som nævnt på café og én gang om året tog vi en taxa hjem. Taxa-holdepladsen lå også på Jernbanegade ved BP-benzintanken (mellem Optiker Møller og Jernbanepoteket, red.). To-tre sorte imponerende biler – de rene dollargrin – holdt og ventede på kunder. Chaufføren - i uniform og med kasket – åbnede dørene til de polstrede sæder. Der lugtede lidt af benzin, tobak og lidt af de materialer, bilens interiør var beklædt med. Så gik det derudaf. Det stykke vej, rutebilen kunne være 20 minutter om at tilbagelægge, var kørt på godt og vel 5 minutter. Vi holdt igen foran døren i Kær. "Det bliver 6½ krone" bad chaufføren. Far, der sad på forsædet, betalte for turen, men brokkede sig senere over, at det kunne koste så meget for de par kilometer og mor undrede sig over, hvordan andenlærer Andresen og hans kone, som ofte kom hjem i taxa, dog kunne få råd til den luksus. "Men de har jo selvfølgelig heller ingen børn", konkluderede hun.

Selvom vi havde været på juleudstilling og købt mange gaver, var disse nu langt fra i hus. Der manglede stadig alle gaverne til min bror og jeg – og alle gaverne til fætre og kusiner. Vi havde den aftale med fars familie, at alle børn under konfirmationsalderen fik julegaver. Fem i Herning, to i Odense og så onkel og tante i København, som ikke havde børn, skulle også have en lille gave. Faster, der hverken havde mand eller børn skulle heller ikke savne opmærksomhed. På mors side ville det have været uoverkommeligt at praktisere samme gavmildhed: 14 fætre og kusiner, så her blev der blot skrevet julekort.

(Fortsættes på side 13)

(Fortsat fra side 12)

Op lige såvel som mor og far sendte gaver og kort til familien kom der gaver og kort til os: en brun pakke med sejl garn om fra onkel og tante i København, én pakke fra Odense, to pakker fra Herning (på den ene var der et år en lille mærkat med et rødt glas – en forsigtig-pakke – hvad kunne der mon være i den? Pakkerne blev lagt på et lille te-bord, der stod i spisestuen. Det var en fryd bare at gå ind og konstatere, at de lå dér!

Mange gaver var hjemmelavede. Mor skulle f. eks. have en udtrækslampe. Far lavede i en periode mange forskellige lamper: en klaverlampe, der lå ovenpå klaveret og lyste ned på noderne, en skrivebordslampe, små lampetter, der hand på hver side af skænken i spisestuen og nu udtrækslampen, der skulle hænge over mors sybord.

Jeg havde et år fået den fineste dukkestue med møbler savet ud af cigarkassetræ med en løvsav: her var dukkestue-klaveret med cigarkasse-mærket *Claro* på bagbeklædningen, bornholmeruret med små hjemmelavede blylodder og metal-perpendikkel, gyngestol, sofa, bord og stole. Mor havde broderet en lille sofapude og hæklet en dug til bordet. Der var glasruder, der kunne tages ud når de skulle pudses og mini-reproduktioner af Oluf Høst med bronzerede rammer på væggene. Mor havde også syet dyne- og pudebetræk broderet med små blomstermotiver i hjørnerne til min dukkeseng.

Det lille tebord på hjul, de brune julepakker nu lå på, var også en julegave, far engang havde lavet til mor og der var reoler, bogskabe og en amagerhylde – alt fremstillet inden jul, hvor der var lys oppe i sløjdsalen til langt ud på aftenen.

Det var sværere med hjemmelavede gaver til min bror. Han fik gaver så han selv kunne være produktiv: biler, Mekano-sæt, træ Legoklodser, værktøj, et mekanisk tog – hjemskaffet fra Flensborg af min mors fætter – et sort lokomotiv, en grøn godsvogn og en rød passagervogn. Det kunne køre på skinner i 8-taller når det blev trukket op med en nøgle og toget raslede så rundt på skinnerne indtil fjederen blev slap og et nyt optræk nødvendigt. Når der ikke blev leget med toget, lå nøglen på en lille hylde i dagligstuen – blev den væk, var der jo ikke noget ved det hele.

Senere begyndte min bror og jeg også selv at lave gaver. Min bror snedkerede bakker, skærebrætter og små hylder. Jeg strikkede halstørklæder, håklede grydelapper og broderede bakke-servietter.

Det var hemmelighedernes måned. Om aftenen læste far op af ”Peters Jul”. ”Jeg glæder mig i denne tid...” – alt i bogen var genkendeligt. Juleanden

(Fortsættes på side 14)

(Fortsat fra side 13)

var bestilt på en gård i nærheden, gaver, julestads og – det stod der nu ikke noget om i ”Peters Jul” – der kom pakke fra min morbror i Amerika. Den skulle hentes ude på Toldboden. Bare han nu ikke havde sendt cigaretter som sidst, det havde været dyrt i told og ingen røg ”Camel” hjemme hos os! Men nej, der var ingen cigaretter denne gang men kaffe, te, kakao, tørret frugt: abrikoser, svesker og rosiner, frugt-tyggegummi i grønne, gule og hvide småpakker og en bolsjedåse så stor, at kun købmanden havde en magen til. Fyldte bolsjer – kaldet *bom* på sønderjysk – i mange farver og der strakte langt, hvis man spiste med måde og mådehold var en dyd – og en fryd - : først suttede man bolsjet til den hårde sukkerskal var smeltet væk og langsomt sivede det bløde fyld så ud på tungen. Julepakken fra Amerika var et enormt luksus-tilskud og morbror sendte i efterkrigstiden pakker til alle sine syv søskende i Danmark. Han var ansat i det store ”Sears”-varehus i Chicago, hvor man – skulle man tro det gigantiske varekatalog som nu og da fulgte med - handlede med alt fra knappenåle til parcelhuse. Kataloget var en formidabel billedbog og en avanceret modejournal, mor kunne bruge når hun om aftenen i vinterhalvåret på skolen skulle sy tøj til familien.

Kalenderlys havde vi ikke i begyndelsen af 50erne, men stearinlys blev tændt hver eftermiddag i mørkningen mens de voksne drak kaffe – og mor bød kulant på kaffe og småkager i denne måned: kom postbudet med stor oppakning på cyklen – og han fragtede jo uægtelig en del pakker hjem til os – blev han budt indenfor til en kop kaffe og skolens rengøringspersonale kunne også trænge.

Kom nabokonen eller en håndværker forbi, skulle der bydes på kaffe og selv bager Hansen, der kørte bagerbil fra bageriet i Ulkebøl kom indenfor. ”Man skal ellers ikke byde bagerbørn brød” spøjte mor. Bager Hansen tog dog godt fra af mors kagefad, medens min bror og jeg tyggede løs på de tørre kagefigurer – julemænd, høns og hjerter – som Hansen solgte hvert år i december måned. Det var godt at mærke gæstfriheden og det var godt, mor havde noget at byde på. Stearinlysene skinnede, amerikakaffen duftede og det var mørkt allerede ved fire-tiden.

fortsættes i næste nr.

Jernbanegade i 1950erne

Krydset Jernbanegade—Løkken i 1950erne

Nyt fra arkivet i Ulkebøl

Sidste halvår i 2004 er forløbet godt med meget arbejde og arkivet har været godt besøgt og med mange forespørgsler.

I øjeblikket er vi i gang med 2 store indleveringer som giver en del ekstra arbejde da der er mange opdelinger til andre arkivregistreringsnumre.

Midt i oktober var vi så uheldige at have et indbrud i arkivet hvor der blev stjålet 2 H.P. computere. Det er et stort tab da de er indkøbt i 2004 og tilsluttet vores netværk og dermed indeholdt en masse for os værdifulde oplysninger. Heldigvis havde vi kopi af selve arkivregistreringen her gik kun en dags arbejde tabt, men nye maskiner skal anskaffes og på den kedelige måde man mister dem er det trøls og ikke uden økonomisk tab.

På Ulkebøl bibliotek er vi begyndt med en lille udstilling som hedder "Månedens billede" her har vi fået en ny medarbejder til hjælp, nemlig Mimi Bonefeld som vi hilser hjertelig velkommen.

På grund af sygdom har vores medarbejder Hans Jørgensen måttet stoppe med arbejdet hos os, vi ønsker god bedring og en stor tak for veludført arbejde.

Vi har fået en tidligere medarbejder tilbage, velkommen til Henrik Delf så nu er vi 10 medarbejdere fordelt på arbejdet tirsdag og onsdag. Vi er lidt handicappet med EDB arbejdet indtil vi får nye computere og får det hele tilsluttet igen ellers går arbejdet fint.

Der er jo kommet nye ejere af vore lokaler som vi har hilst på og har fået lov ord om en god vækst i butikkerne på Torvet. Dette er også blevet ryddet for at give en ny og pænere udsmykning af torvet.

Sidst i oktober havde vi medarbejdermøde hvortil der var mødt 16 og vi fik en hyggelig snak om arbejdet hvorefter Tonny Pedersen viste en præsentation af Rønhave-Museum kommenteret af Iver B. Jensen. Rønhave-Museet er kommet til i år 2004.

Velkommen på arkivet
Sophie Rasmussen

Ulkebøl Høkeri

Ulkebøl-provsten og hertughoffet Et portræt af Hans Wexels Krog-Meyer

Hans Wexels Krog-Meyer var født den 31. maj 1805 – så vidt jeg ved – i København. Faderen var professor ved universitetet og endte som biskop over Als og Ærø – dog kun i kort tid, da døden hurtigt afsluttede hans bispegering.

En tid var faderen lærer for de to augustenburgske prinser (den sidste hertug og Prinsen af Nør) og rimeligvis også for den senere enkedronning Caroline Amalie. Derved kom sønnen, den ældste af en stor børneflokk, tidligt i forbindelse med de augustenburgske prinsebørn og der udviklede sig efterhånden et varmt venskabsforhold, især mellem ham og den ældste prins, den senere hertug.

Det første mig bekendte større udslag af dette venskab modtog den unge teolog ved at få løfte om præstekald i Ulkebøl endnu inden han var færdig med embedseksamen! Han blev nemlig teologisk kandidat i 1831 og med det samme var han kaldet til sognepræst for Ulkebøl sogn, vistnok det største embede, hertugen havde at give bort.

Sognet omfattede hele Kær halvø og nåede lige op til Augustenborg og tæt på Høruphav.

Her i den gamle, idylliske præstegård fik den unge mand sit hjem til 1864 og her faldt hans manddomsgering. Han blev gift med Hanne Sofie Gørtz og de to levede lykkelige dage – børn havde de dog ikke. Hun var en dygtig blomstermalerinde, så hun kom også til at give de unge augustenburgske prinsesser undervisning i blomstermaling. Det kan her indskydes, at den unge præst forbedrede de nævnte prinsesser til konfirmation og konfirmerede dem på dansk i Slotskapellet.

Som et eksempel på, i hvilken yndest de to unge præstefolk stod hos den augustenburgske hertugfamilie, kan følgende lille begivenhed belyse: En dag kom præstefolkene kørende op til slottet; køretøjet har nok været lidt tarveligt og hestene lidt sløje. Hertugen modtog dem personligt og gjorde en bemærkning derom. Der blev så ikke talt mere om den sag; men da man skulle hjem og der blev sendt bud efter deres køretøj, holdt der en anden vogn forspændt et spand af hertugens heste, men med præstens karl på kuskæsædet. Da præsten spurgte, hvorledes det hang sammen, fik han til svar, at køretøjet var hans – man skulle komme standsmæssigt frem! Han kunne roligt køre hjem, det gamle køretøj var sendt i forvejen til præstegården!

Fortsættes side 18

Arkivnyt

Fortsat fra side 17

Man skulle jo nu have troet, at når gunstbevisningerne kunne være så store, ville følgen være blevet den, at den unge præst i eet og alt var blevet hertugens mand. Det var dog langt fra tilfældet – og blev det aldrig. Præstens danske loyalitet blev ingensinde rokket (hvilket muligvis gav anledning til, at forholdet til tider kølnedes). Hertuginde søgte ikke sjældent gennem præsten at påvirke hertugen - hvilket han på sine ældre dage nødtigt ville tale om. Han har dog engang fortalt, at den sidste gang, han besøgte familien på slottet, kom også de politiske spørgsmål på tale og præsten bad da indtrængende hertugen om at afstå fra, hvad han tænkte på, men fik det svar: "Es ist zu spät, es kann jetzt nicht anders werden". Om præsten har haft nogen mening eller anelse om, hvor vidt planerne gik, vides ikke – i øvrigt blev disse forhold kun sjældent omtalt. Man fik altid indtryk af, at det pinte ham at tale derom og at det smertede ham, at de mangeårige og stærke venskabsbånd skulle blive sprængt, thi følge hertugen på hans politiske veje, det hverken kunne eller ville han.

Efter 1848 traf præsten aldrig mere sammen med nogen af den hertugelige familie. Ofte blev Krog-Meyer opfordret til at nedskrive sine erindringer om forholdet til augustenborgerne, men det ønskede han ikke. Selv da man foreslog ham, at sådanne optegnelser kunne deponeres eet eller andet sikkert sted og på så langt et åremål, deres forfatter måtte ønske det!

Så vidt vides tilintetgjorde han straks efter treårskrigen alt, hvad der af breve og andet skriftligt var i hans besiddelse fra den tid, ligesom der kun var ubetydelige småting – eller måske rettere, ingen - af de mange foræring, der efter den tid fandtes i præstegården; hvor de var blevet af, vides ikke. Kun et kostbart taffelur var kommet fra Augustenborg, men det var en gave fra Caroline Amalie!

Selve præstegårdens stuehus var meget gammelt allerede da det blev bolig for de unge præstefolk. Hurtigt blev det dog ændret og

Fortsættes side 19

Arkivnyt

Fortsat fra side 18

forbedret og gjort til et meget hyggeligt hjem. Både præsten og hans hustru havde en stærk skønheds- og hyggesnas og det kom altid til i høj grad at præge hjemmet. Dertil kom præstens store kærlighed til have og beplantning. Præstegårdshaven var ved tiltrædelsen lille og – som det vel var tilfældet de fleste steder dengang – en blanding af blomster-, køkken- og frugthave. Haven blev hurtigt udvidet (omfattede til sidst ca. 5 tdr. land) og blev omdannet til et yndigt parkanlæg, fuldt af sjældne træer og buske og med en stor mængde frugtræer. Hele husets sydside var dækket af en blåregn – vistnok én af de største i Norden! I haven fandtes en lille park med en dam, hvis bred var beplantet med hængepil og andre, dertil egnede træer. Gennem sin stærkt udviklede havesans kom præsten, uden måske at ville det, til at øve en stor indflydelse i sognet. Intet var ham kærere, end når folk ville bede ham om råd, eller han kunne få lejlighed til at dele sin haves overflod med dem.

Overfor sognets befolkning var forholdet det bedste. Et lille skår kom der vel efter Treårskrigen, da de af hertugens trofaste, der var i sognet, selvfølgelig så skævt til ham. Kirkebesøget var altid stort. Søndag efter søndag var den store landsbykirke fuld. Som præst var han påvirket af Mynster, meget konservativ – for ikke at bruge et stærkere udtryk. Overfor de bevægelser, der førte sig på det kirkelige område i kongeriget, stod han vel nærmest fremmed og uforstående. Det, der imidlertid har gjort hans navn mest kendt, var hans stærke og glødende patriotisme, der i Treårskrigen gav sig udslag på mange måder (af hvilke, små træk allerede er omtalte. Hele Treårskrigen stod præstegården åben dag og nat for danske officerer og der udvistes en gæstfrihed næsten uden lige, ja i så høj grad, at da krigen var forbi, var præsten omtrent en fattig mand!

For sine opofrelser i Treårskrigen hædredes han med Ridderkorset og den svenske Vasaorden.

1864 blev en streng tid for de nu ældre præstefolk. Krigens ulykkelige gang pinte dem og det så meget mere som præsten vidste, at han ville være én af de første, der blev "kostet" som han selv sagde, hvis øen faldt i fjendehånd. Han traf derfor i god tid sine forholdsregler og søgte embede på Sjælland og fik det i de samme dage, han blev afsat af tyskerne.

Men svært var det at bryde op og forlade det paradys, han i årenes løb havde skabt sig. Til Als kom han kun én gang efter opbruddet; det pinte ham at færdes på de gamle stier om end gensynet med de mange gamle venner bragte ham stor glæde. Han vedblev derimod lige til det sidste at føre en omfattende brevsveksling med en mængde af sine gamle sognebørn og stor var glæden, når nogle af disse besøgte ham i det nye hjem.

Krog-Meyer besad store administrative evner, hvorfor han også i det nye hjem – Snoldelev ved Roskilde –

fortsættes side 20

blev valgt ind i sognerådet og i en årrække blev dets formand. Der var orden i sagerne og han sagde ofte, at han i løbet af en time var i stand til at aflevere det hele i fuldstændigste orden!

Hans rejselyst var stor. Schweiz var hans længslers mål og til dette alnd gik alle ahns rejser. Han sagde ofte spøgende, at man kunne skrive på hans gravsten, at han havde været tolv gang i Schweiz – han nåede det virkelig! I Berlin havde han aldrig været.

Der var over begge disse præstefolk noget fint, noget aristokratisk i allerbedste forstand – uden at det hindrede dem i så at sige dagligt at aflægge besøg i selv de allerfattigste hjem og de kom aldrig tomhændede.

De sidste dage henlevedes på Frederiksberg. Dagen efter deres guld-bryllup i 1881 blev han syg og døde året efter. Nu hviler begge de brave gamle i en fællesgrav på Frederiksberg Kirkegård, hvor graven overskygges af en blomstrende busk fra Ulkebøl præstegårdshave.

G. Matthiesen (1905) i ”Margretheftet”.

En slægtshistorie i korte træk

I anledning af fru Diddi Mørups (Dybbøl Banke) 80 års fødselsdag bragte én af de lokale aviser følgende:

”Som ældre menneske er jeg godt kendt med den gamle slægt fra Randersgård og helt fra tripoldefars tid nåede de på fædrene side en meget høj alder – 100 år og derover!

Det var en sund slægt, som ikke kendte til sygdom eller læge. Jeg kendte særlig godt fru Mørups farfar, gamle Hans Hansen. Han blev født 1827 på gården og død 1927 i aftægtsboligen på Randersgård, hvor han sad som enkemand i 50 år og nød en god alderdom i gode kår. I al den tid havde han kun to husbestyrerinder. Han havde været gift to gange med døtrene af gårdejer Johan Skov, Blansskov. Den første døde tidligt efter krigens rædsler i 1864, hvor tyske soldater satte ild på gården. I nattens mulm og mørke måtte han flygte i sin robåd over til Als med hustru og fire små børn. Da han kom tilbage efter en tre ugers tid var gården én askehob. Hustruen døde af en lungebetændelse, som hun havde pådraget sig under den kolde natur over Alssund.

Han byggede gården op igen, men fik aldrig nogen erstatning. Han giftede sig senere med sin første hustrus yngre søster, der dog døde efter en barnefødsel kun syv år senere.

Han selv var i de mange år i aftægtsboligen rask og åndsfrisk til det sidste. Fru Mørups far overtog tidligt sit fødegård, som han med stor dygtighed drev i mange år og han blev gift med Anna Hansen fra Bovrup.

Gamle Hans fejrede i alle de mange år sin fødselsdag den 15. september med et stort gilde. Børn og børnebørn kom kørende i hestevogne fra nær og fjern.

Hans børneflokk på seks var nu vokset til en stor familie og alle sad de i gode kår. Pastor Hansen og frue, som kom til Dybbøl i 1903, fejrede hvert år fødselsdagen sammen med familien og den gang – i ”de gode gamle dage” – blev der bagt og slagtet til de store gilder og der blev ikke sparet på noget – heller ikke på snapsen! Gamle Hans fik sine to hver dag. Én gang om ugen sejlede han – sammen med sin husbestyrerinde – i sin robåd til Sønderborg, hvor han købte sine varer hos købmand H.P.Hansen (der var hans svoger) i Havnegade.

Fortsættes side 22

Fortsat fra side 21

Der fortælles mange sjove historier om gamle Hans. f. eks om, hvordan det gik til, når han skulle have en tand trukket ud. Det skete med en snor bundet om tanden og til et dørgreb – et raskt greb og tanden røg smertefrit ud – til stor latter for personalet.

Der vankede altid et par snapse for så gik det lystigt hjemad.

Endnu da han var 95 tog han til Sønderborg i sin robåd, flere gange dagligt sejlede han – for fornøjelsens skyld - ud for at fiske.

Den største glæde oplevede gamle Hans, da han ved genforeningen i 1920 kunne hejse sit gamle Dannebrog igen.

Slægterne fra Randersgård hviler alle i familiegravstedet på Dybbøl kirkegård.”

Ukendt forfatter

Gratis Net klub:

tilmeld dig klubben med din e-mail adresse. Indmeldelsen er gratis og du vil nu modtage nyt fra vores hjemmeside og andet nyt om arrangementer som vil blive afviklet i årets løb.

Du modtager en mail når der er nyt fra arkivet og når et arrangement står for afvikling.

Tillige får du oplysninger om priser og mødetid.

Du er på denne måde altid velorienteret om aktiviteterne og velkommen til arrangementerne.

Tilmeldings mail er: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk

Venligst Tonny Pedersen

Vi vil gerne minde om arkivernes slogan:

Smid aldrig gamle papirer og Billeder væk,
men aflever det hele på arkiverne.

Vi sorterer, registrerer og opbevarer for eftertiden

Arkiverne er til for jer, så kig bare ind

Aktiviteter foråret 2005

Tilmelding til alle arrangementer
Annoncering i ugeavis i god tid før arrangementerne
undtagen medarbejdermøder

Generalforsamling

tirsdag den 8 marts 2005 kl.1900
Menighedshuset, Østergade Sønderborg

Lysbilledforedrag:

(Dybbøl, som det var engang)
på Dybbøl bibliotek: ved Lilly Laursen og H.C.Carstensen
Torsdag den 7. April 2005 kl. 19.30
Tilmelding nødvendig til Dybbøl Bibliotek tlf.: 74 48 84 88
Medbring selv kaffe m.m.

Besøg på Catrinesminde Teglværk

Lørdag den 16 april 2005 kl.13³⁰
Entre pr. person kr.25
Fedtebrød og Punch kr. 30
Tilmelding nødvendigt og transport klarer man selv.

Medarbejdermøde afholdes i Ulkebøl arkiv
Tirsdag den 26. april 2005

Rundvisning i

Christianskirken og på Kirkegården
Tirsdag den 31. maj 2005 kl.19.00
Rundviser: Kaj Møller
Kaffe i Christiansgården (herom nærmere i annonce i ugeavisen)
Tilmelding er af hensyn til kaffen nødvendigt.

Arkivnyt

Fiskerhytten

Redigeret af: Tonny Pedersen